

(1234567)

והבן תורה יכול להשיג זה בביהמ"ד ובוזה שאין הבן תורה מתנהג כמו האדם מן השוק בנסיון זה לכן הוא בגדר ירא ד' הוא יתהלל, כי זה מצד היראה ואהבת התורה.

וכן הסתירה של נסיונות מצד הזמן אל קיום התורה. גם על זה אמרו חז"ל עד היכן תכלית יסורים וכו', אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש ועלה בידו שתיים (עירובין ט"ז), הרי לנו אשר אין חוש השערה של צער כהנם ואם הי' האדם צדיק גמור היתה שומרת אותו גם מן חוש השערה של יסורים, באופן של חילוף סלע בשקל מה שגם המלך אינו יכול להמלט מן היסורים האלה.

ועוד כי המבקש תיקון הנפש הוא יודע כי הנסיונות אין להם תכלית והדעתן יוסיף בהם דעת, כי „צדיקים ילכו בם" הוא מתעלה מן הנסיון, כי שם יש לו בחינה על דרכו ושם הוא מרגיש כל החיים, כמו שאמר הכתוב על „אברהם אבינו עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה", ביאורו כי מזה גופא נתעלה, והגם שהי' לו גם מקודם בכח, אבל כל זמן שיחסר לו הכפועל הוא כמו שיחסר לנער קטן הגדלות אף שבכחו להיות גדול.

כי אמנם יכול האדם לחשוב אשר המחשבה והציור של שלימות הוא עצם האדם, והמעשה והפעולה הוא רק מקרה קרה להעצם שיצא ממנו הפעולה. לא כן הדברים, כי המחשבה והציור הוא רק מקרה, והעצם הוא רק מעשה הפעולה. והראי' מה שקודם עמידת הנסיון הוא אדם אחר ואחר עמידת הנסיון הוא אדם אחר, וכ"כ מחולק המחשבה מהמעשה עד שגם הבורא אשר שוה לו ידיעת העבר עם ידיעת העתיד בכל זאת אמר "עתה ידעתי", מזה מופת חותך שהמציאות נעשה דוקא „עתה", כי אילו הי' גם מקודם כן למה אמר עתה ידעתי? ובע"כ צריכים אנו לאמר כי המחשבה לגבי המעשה כמקרה לגבי העצם ובכ"ז סוף מעשה במחשבה תחילה, כי הכל הולך מן המחשבה וההסכם. אבל הבחינה וכלות השלימות עד שגם הבורא יעיד עליו, הוא רק אחר הנסיון.

זא"כ המבקש אשר הקדיש כל חייו להשיג תיקון הנפש אצלו, היום משובח בימיו הוא רק אותו היום שעומד בנסיון, כמ"ש על חסיד אחד שאמר אשר היום המשובח בימיו הוא אותו היום שבוהו בזיון גדול ולא הרגיש כלום, ומצא עצמו לבעל השתוות, ונמצא כי

לא לבד שאין סתירה נסיונות הזמן לקיום התורה, אלא כל קיום התורה תלוי רק בנסיונות הזמן ורק מזה יבנה האדם ויחי חיים נעימים. ומי שמבקש החיים הנעימים אינו מרגיש כלום הבדל בין נסיון לבלתי נסיון. הרי לנו שהתורה סילקה כל הסתירות באופן של מעיקרא דדינא פירכא, ורק על האדם ליקח את התורה כמו שהיא ויכיר כי המציאות הוא כן ולפי מדרגת של הסכמתו החזקה כי המציאות הוא כן לעומתה תגדל מדרגות של קיומה בנסיון, כי מי שהוא מרגיש כל המאה פראצענט של מציאות התורה בחיים אצלו נמצא כל המאה פראצענט של חיי השמחה וחיי ההסכמה וכל האושר בחיים. כמו שמצינו (בגיטין דף נ"ו): אבא סיקרא ריש בריוני דירושלים בר אחתיה דר' יוחנן בן זכאי הוה שלח ליה, תא בצנעא לגבאי, אתא א"ל עד אימת עבדיתו הכי וקטליתו לעלמא בכפנא. אמר לו מאי איעבד, אי אמינא להו מידי קטלו לי, א"ל חזי לי תקנתא לדידי דאיפוק אפשר דהוי הצלה פורתא א"ל נקיט נפשך בקצירי, וליתו כולי עלמא ולישיילו לך ואייתא מידי סריא ואגני גבך ולימרו דנח נפשך וליעיילו בך תלמידך ולא ליעל בך אינש אחרינא, דלא לירגשן דקליל את, דאינהו ידיעי דחי קליל ממיתא עבד הכי, נכנס בו ר' אליעזר מצד אחד ור' יהושע מצד אחר, כי מטו לפיתחא בעו למידקריה, אמר לוהו יאמרו רבן דקרו, בעו למדחפיה אמר להו יאמרו רבן דחפו, פתחו ליה בבא, נפקי כי מטא להתם אמר שלמא עליך מלכא, שלמא עליך מלכא, אמר לו מחייבת תרי קטלא, חדא דלאו מלכא אנא וקא קרית לי מלכא, ותו אי מלכא אנא אמאי לא אתית אלי עד האידנא, א"ל דקאמרת לאו מלכא אנא, איברא מלכא את, דאי לאו מלכא את לא מימסרא ירושלים בידך, דכתיב, "והלבנון בידר יפול" ואין אדיר אלא מלך דכתיב, "והי' אדירו ממנו", ואין לבנון אלא בית המקדש שנא', "החר הטוב הזה והלבנון", ודקאמרת אי מלכא אנא אמאי לא קאתית לגבאי עד האידנא בריוני לא שבקי וכו', עד הכא אתא פריסתקאי אליו מרומי אמר ליה קום דמית קיסר ואמינא להו לחשיבי דרומי לאותיבך ברישא, הוא סיים חד מסאני בעי למסימא לאחרינו, לא עייל, בעי למישלפא לאידך לא נפק, אמר מאי האי, אמר ליה לא תצטער, "שמועה טובה תדשן עצם", אלא מאי תקנתא לית אינש דלא מיתבא דעתך מיניה ולחלוף קמך, דכתיב, "רוח נכאה תיבש

גרים". עבד הכי עייל אמר ליה מאחר דחכימתו כולי האי עד האדינא אמאי לא אתיתי וכו' עכ"ל.

אם נתבונן בדרך הזה, עד כמה ראה את המציאות כי הוא רק כמו שכתוב בתורה, ועד כמה רחוקים אנו לבנות על דעת התורה לאו דוקא בנסיון גדול של רבן יוחנן בן זכאי, אלא גם בנסיונות של קלי ערך, כי הגם שידענו אשר סתירותינו של התורה והחיים, כולם הם מופרכים מעיקרו, לא לבד שהוא טעות במילי דשמיא, אלא הוא טעות ג"כ במילי דעלמא, כי גם המציאות והטבע הוא רק כמו שכתוב בתורה, כמו שביארנו, בכל זאת לבו של אדם נוקפו על כל הדברים האלה שמא אם ילך בשיקול דעתו יהי' הכבוד יותר קרוב, ושמא אם לא יצמצם כל כך בגדרים וסייגים יהי' הרוח חיים שלו יותר נעים וערב ושמא אם ידאוג דאגת מחר יהי' מובטח יותר, בהמצב של ששה מתכסין בטלית אחד, וכהנה רבות. וגם אם לפעמים כי יעמוד על כל הדברים האלה, אין הסכמתו חזקה אלא יפכפך, היום כך ומחר כך, ובאותו היום גופא הוא מתחפך שבעה פעמים, פעם תורה, פעם כבוד, פעם גדר, ופעם ערב לשעתו, פעם בביהמ"ד, ופעם בשוק, כי אינו יכול להאמין בהסכמת חזקה על הבפועל, כי התורה תנחה אותו ויהי' כל דרכו נעים וטוב, אין הלב שקט בזה, אלא ינסה את התורה, כמו השומה כאשר רצה לתקוע ידו בחמים המתבשלים בהקעסיל לנסה את המים אם חמים אם לאו, כן ינסה האדם לבחון את מציאות התורה אם גם החיים הוא כן אם לאו, ובתוך כך הוא שורף את הירד, כי אחרי שנכנס אל הים הזועף הוא נעשה טרוד ומבולבל עד שאחר כך אינו יכול לפרוש ממנה, וגם זה לא יכול להועיל אותו על להבא להסכים כי התורה הוא החיים והמציאות, ואם יזוז הוטש השערה מן התורה אין זה חסרון אצל התורה אלא הוא "שריפת הירד", כי יראה אחרי כן אשר אבד גם הטבע והמציאות, ומלבד העוולה נשאר שומה במילי דעלמא, כי מה שבתחילה חשב לרכוש לו כבוד ונעימות ושאלות החיים, ימצא אחרי כן שאין לו כבוד ואין לו נעימות וגם הבגד של "ששה מתכסין בטלית אחד" גם הוא מנוקב ומקורע, ולא הרויח כלום במה שמר מן התורה, כי המילי דעלמא ימחה לו על פניו. ואמנם שזה כל האדם אשר יבוא לדעת זה, אשר "המילי דעלמא" הוא רק מן המילי "דשמיא" ואם יש לו כלל זה, הכל

יש לו, ואם חסר לו זה אז אין לו כלום בעולמו, כל המפריעים על האדם הוא רק מה שמחלק אותם, "המילי דעלמא" לחוד, "והמילי דשמיא" לחוד ואינו מכיר המציאות שהסבה האמתית למילי דעלמא הוא רק המילי דשמיא, כי איך שהאדם עומד במילי דשמיא כך הוא עומד במילי דעלמא, והחכמה והשכל והחיים והשלימות יולד, רק אם יכיר האדם כי המילי דעלמא הוא רק המילי דשמיא. ואמיתת הכלל הזה נזכר לראות מר' יוחנן בן זכאי כי כאשר בא אצלו בעת שערוריה נזראה אשר יכלו כל יושבי ירושלים לגוע ברעב והי' כל מצבם שפל מאד, עד דיוטא התחתונה, והלך רבן יוחנן בן זכאי לפעול מה לכאורה לפי השקפה הראשונה הי' צריך ליוזר מאד שלא יכשל בפיו בדברים כאלה אשר לא לבד שלא יועיל בהם, אלא עוד יוכלו לגרום לו מיתה על ידם, כי בעת שכל המעבר שלו את פתח העיר, השיג אחר מסירת נפש, כי אלו היו מבהינים אותו בדקירה או בדחיפה אז הי' כל חייו תלויים לו מנגד, ובכל זאת המסיר נפשו אל המטרה הגדולה, ואחר שבא לפניו הי' צריך באמת להיות זהיר בלשונו שלא יכשל ויאבד המטרה ויעמיד עצמו בסכנה, ומה אנו מוצאים עליו, שהמלה הראשונה אמר מלה כזו אשר הי' מיד חייב מיתה עליו ואיך הסבין את עצמו לאמר לו, שלמא לך מלכא שלמא לך מלכא, בעת שהמלך בעצמו יודע כי לאו הוא מלכא, והראי' שאמר מחייבת קטלא. ועוד יותר, כי אחרי שאמר לו מחייבת קטלא דלאו מלכא אנא וקא קרית לי מלכא אמר לו בתקיפות איברא מלכא את. ומאין הי' יודע זאת, רק מגזירה שוה, ולכן הסכים לדבר דבר שהוא מחוייב מיתה עליו מפני שהמציאות הוא כי האי מלכא כי התורה קורא אותו מלכא. והגם שהתורה היא סתירה להמציאות, כי בעת שבא אליו לא היתה אצלו שום ידיעה שהוא מלכא בעולם, הוא לא הביט על זה כלום. הוא לא קרא מציאות מה שבא אצלו הפריסתקא מרומי להגיד כי הוא מלך. הוא קרא מציאות רק מה שכתוב בתורה כי הוא מלך, מזה בנה עוד יותר מעל הפריסתקא להגיד לו שהוא מלך, אלא שאדם הפשוט מכיר עליו כעל נביא יודע עתידות. ואמנם שחכם עדיף מנביא. כי לא מטעם נביאות אמר כן, אלא כל חכמתו היתה בזה שהאמין בתורה אשר כל המילי דעלמא הוא רק כמו שכתוב בה כיון שכתוב, "והלכנו באדיר יפול" והי' לו גזירה שוה שאין לבנון אלא בית המקדש ואין אדיר

אלא מלך וכיון שנמסר ירושלים בידו הוא מופת חותך כי הוא מלך, ומה שאין העולם קוראים אותו למלך זה אין שום סתירה להמציאות, כי העולם אינם יודעים המציאות והוא יודע מפני שיש לו תורה אשר הוא מלך ולבסוף יכירו הכל המילי דעלמא, אלא שהכל ידעו זה מהפריסתקא הוא ידע זה מן התורה קודם שבא הפריסתקא. והגם שקודם שבא הפריסתקא עד אחר שבא הי' חלוק מחיים למיתה, לא הביט על זה כלל, כיון שכתוב בתורה כי הוא מלך, והו המציאות וזהו המילי דעלמא, וודאי שהוא כן באמת, ויכול בבטחון לאמר בתקפה „את מלכא“, גם אם אין שום ידיעה ושום השערה ושום רושם כל שהוא כי הוא מלכא, הוא לא צריך לשום ראי' מן הרחוב ולא לשום הודעה מן החוץ ולא לשום גילוי מילתא מן הצד, אלא כיון שכתוב בתורה כי הוא מלכא הוא ברור כשמש כי כן הוא המציאות עוד יותר ממה שברור לנו אם כל העולם היו צועקים כי הוא מלכא. והראי' כי הכריעה אותו דעת התורה על דעת של כל העולם כולו בעת שהי' נגדו פחד מות, ואין החידוש הוא מה שסיכן נפשו בסכנה, אלא עיקר החידוש מה שלא קרא זאת סכנה כלל ולא הי' לו שום פחד מות, כי הלך בדרך התורה כמו על גשר של ברזל. וכמו שאחר הפריסתקא אנו מרגישים כי אז צריכים בהכרח לאמר „שלום לך מלכא“ ואם לאו מחייבים מיתה, כן ממש הרגיש מן הגזירה שוה כי הוא מלך ומחויב לקרוא אותו מלכא, כי אם לאו יעבור על הדין של כבוד המלך, יען כי המילי דעלמא שלו הי' רק מן התורה. ומה מצינו? שאחר שהסכין עצמו, כמו שכתוב בתורה, שאל אותו אח"כ „ומאחר דחכמיתו כולי האי“ הרי לנו מזה שלא לבד שלא קטלוהו, אלא ראה אח"כ שהמציאות כן, ונתפעל מאד ואמר לו ומאחר דחכמיתו כולי האי אמאי לא אתית עד האידנא, כי התפעל מאד אשר בתוך זמן שערוריה אשר נפל רוחם בקרבם, ובכל זאת נמצא מי שיש לו כל כך תקיפות בתורתו גם בעת שבא בבקשה גם בעת ההיא הולך על פי רוח התורה. ואם שהסכין עצמו למטרתו בסכנה, זה אינו קורא סכנה כלל, כי הוא רואה את המציאות שהוא כמו התורה, אם הוא אדם כזה התפעל מאד מחכמתו, עד ששאל אותו ומאחר דחכמיתו כולי האי אמאי לא אתית עד האידנא.

הרי לנו מזה עד כמה ה' בטוח בתורה והרגיש אותה לגשר של ברזל, ורק אם יתנהג האדם בדרך זה ירגיש רק כי המציאות היא התורה או לא ירגיש שום סתירה של התורה עם החיים, אלא עוד ירגיש כי התורה עם החיים יתלכדו ולא יתפרדו.

פ ר ק י .

ועוד נוכל להתכונן ממה שענה לו על שאלתו מאי האי? רק מן הפסוק כי שמועה טובה תדשן עצם, וכאשר שאל מאי תקנתא אמר לי' ליתי איניש דלא מיתבי דעתך מיניה, וראי' לזה כי רוח נכאה תייבש גרם. הרי לנו מזה אשר בכל החיים הוא מצא את המציאות רק בתורה ועבד הכי ועייל. ואצלינו גם אם יש לנו דברים אשר גם אננו יודעים כי המציאות הוא כמו שכתוב בתורה, שכבר המה מוכחנים ומנוסים וגם כאלה הוא רק אחר המעשה, כי רק אם ישמע מה שאחד סכן דבר על עסקי התורה והצליח יודה כי התורה עלתה לו, וכן אם יכשל באיזה ענינים יעשה טובה ויודה כי הוא מפני שסר מן התורה, אבל שיעמוד על היסוד כי התורה היא המציאות „קודם המעשה“, שיהי' זה המכריע שלו בשיקול הדעת לעשות לפתחילה רק כמו שכתוב בתורה מפני שזה הוא המציאות ואם יסור ממנה ילקה בכפליים. זה הוא מן הדברים אשר לא כל כך שכיחים הם אצל האדם ולא מפני שאין הנסיון הזה שכיח, אלא מפני שלא שכיח מי שיהי' לו הסכמה והכרה אשר המילי דעלמא נובעים רק מהמילי דשמיא קודם המעשה.

אמנם גם זאת הוא מדרגה אשר „המכשול אור בהיר, אבל יכול להשאר האדם נבל עם המדרגה הזאת“, רק אז יכול לדעת כי כל הסתירות שרואה על התורה כי המה מופרכים מעיקרם, אבל שיהי' יכול לחיות לכתחילה על זה אינו יכול, כי בעת שבא אליו הנסיון של כבוד נסיון של ערב לשעתו או נסיון של שאלות החיים אז שוכח מיד כל הבחינות של העבר, ויחשוך לו האור של המכשולים, והטבע עושה את שלה ככלב שב על קיאו. ואמנם שמבהיל הדבר, אשר בין אחר המעשה לקודם המעשה יתחלף האדם מקצה אל קצה בדעתו. ואין פליאה היא כלל, כי אחר המעשה אין אדם נוגע עם הנסיון ואין לו אז התפעלות הטבע ותביעת ההכרה, לכן יכול להביט על הדבר הזה